

FATA'NIN KP EYALETİ'NE BAĞLANMASI, BÖLGEDE UZUN SÜREDİR DEVAM EDEN TERÖR VE YOKSULLUK PROBLEMLERİNE ÇÖZÜM GETİRECEK Mİ?

Fatih KILIÇ*

Öz

Pakistan, Güney Asya'nın ekonomik yönden gelişmekte olan ülkelerinden birisidir. Ancak Hindistan anakarısından ayrıldığı 1949 yılından itibaren sınırları içerisinde bir takım güvenlik sorunlarıyla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu mücadelenin en yoğun yaşandığı bölge, yarı özerk statüye sahip Federal Olarak Yönetilen Kabile Alanları (FATA) olmuştur. FATA tarihi boyunca güvenlik ve yoksullukla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Sarp coğrafyası ve savaşçı aşiretleri nedeniyle hiçbir güç burada tam anlamıyla kontrolü ele geçirememiştir. 1978 Sovyet-Afgan Savaşı ve 11 Eylül 2001 sonrası ABD'nin Afganistan'a müdahalesi sonrasında FATA birçok Taliban ve El Kaide militanının yuvası haline gelmiştir. Bu gelişmeler bölgedeki yaşam şartlarının daha da kötüleşmesine ve sosyal dokunun tamamen çökmesine yol açmıştır. Bu durum Pakistan için büyük bir güvenlik tehdidi oluşturmuştur. Pakistan Federal Hükümeti 1970'li yılların sonundan itibaren bölgeye yönelik bir dizi reform girişimlerinde bulunsa da herhangi bir başarı sağlayamamıştır. Pakistan ve ABD ordusunun bölgedeki terör unsurlarını hedef alan askeri operasyonlarında birçok sivil hayatını kaybetmiş, okul, hastane ve kamu binalarının çoğu kullanılamaz hale gelmiştir. Reform girişimleri ve askeri operasyonların başarısızlığı sonrasında Pakistan, 2 Mart 2017'de Federal Mecliste FATA'nın Khyber Pakhtunkhwa (KP) Eyaleti'ne bağlanmasını kararlaştırmıştır. Bu bağlanma kararı 24 Mayıs 2018'de yasalaştırarak yürürlüğe girmiştir. Ancak bu karar, FATA'lılara kendi kaderlerini tayin etme hakkı sunmadığı gerekçesiyle bazı muhalif partiler ve bir kısım FATA'lı tarafından protestolarla karşılanmıştır. Bu çalışma FATA'nın KP'ye bağlanma kararı sonrasında ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz sonuçları incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pakistan, FATA, Khyber Pakhtunkhwa, Bağlanma, Güvenlik, Yoksulluk.

FATA-KP PROVINCIAL MERGER WILL SOLVE A LONG TIME PREVAILING TERROR AND POVERTY PROBLEMS IN THE REGION?

Abstract

Pakistan is one of the economically developing countries of South Asia. However, since the separation from Indian subcontinent in 1949, she had to deal with security problems within his borders. The region where this struggle was most intense was the Federally Administered Tribal Areas (FATA) with semi-autonomous status. FATA has had to fight security and poverty throughout its history. No power here has been fully control over the FATA's craggy geography and warrior tribes. After the Soviet-Afghan War of 1978 and the US intervention in Afghanistan after September 11, 2001, the FATA became the shelter of many Taliban and al-Qaeda militants. These developments have led to a worsening of living conditions in the region and a complete collapse of the social fabric. This created a major security threat for Pakistan. The Pakistan Federal Government has attempted a series of reforms in the region since the late 1970s, but none of them succeeded. Many civilians have lost their lives in the military operations of Pakistan and the US military targeting terrorist elements in the region, and most of the schools, hospitals and public buildings have become unserviceable. Following failed reform initiatives and military operations, the Federal Cabinet of Pakistan decided on 2 March 2017 to merge the FATA to the state of Khyber Pakhtunkhwa (KP). This merging decision was enacted on May 24, 2018. However, this decision was met with protests by some opposition parties and some residents of FATA on the grounds that they did not grant the right to self-determination to the FATA members. This study aims to investigate the positive and negative consequences after the decision of merging of FATA with KP.

Keywords: Pakistan, FATA, Khyber Pakhtunkhwa, Merge, Security, Poverty

* Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, fkilic40@hotmail.com

Giriş

Federal Olarak Yönetilen Kabile Alanları (FATA), Pakistan'ın kuzey batı Afgan sınırı boyunca uzanan yarı özerk federal bir bölgedir. Aynı zamanda Pakistan'ın üst düzey idari birimlerinden birisi olan FATA, yedi aşiret bölgesi ve altı küçük sınır bölgesinden oluşmaktadır. Çoğunluğunu Peştun kökenli aşiret ve kabilelerin oluşturduğu bölgede yaklaşık 5 milyon insan yaşamaktadır. Pakistan toplam nüfusunun % 2,4'ünü oluşturur. Pakistan'ın en az gelişmiş bölgesidir ve nüfusunun yüzde 60'ı ulusal yoksulluk sınırının altında yaşamlarını sürdürmektedir. FATA, 19. yüzyılda emperyalist güçlerin egemenlik oyunları oynadıkları savaş alanlarının bir parçası olmuştur. Ancak tüm uğraşlara rağmen bölge ne İngiliz sömürge yönetimi ne de Hindistan ve Afganistan merkezi otoriteleri tarafından tam anlamıyla kontrol altına alınamamıştır.

Hindistan alt kıtasında sahip oldukları zenginliklere Orta Asya'daki Rus yayılcılığının ulaşmasını engellemek isteyen İngilizler için bu bölge oldukça büyük önem taşımıştır (Rabasa vd., 2007). İngilizler bölgenin etkin bir şekilde kontrol altında tutulması için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Bu kapsamda bölgede Britanya tarafından atanan siyasi temsilciler ve yerel kabile büyüklerinden oluşan karma bir yönetim biçimi oluşturmuşlardır. Karma yönetim, 1871 ve 1876 yılları arasında bir dizi özel yasa seti ile kontrolü ele almaya çalışmış fakat başarı sağlayamamıştır. İngiliz birlikleri 19. yüzyılın sonlarında bölgedeki çeşitli kabilelerle savaşmak zorunda kalmıştır. Onlarca yıl süren savaşa rağmen, İngilizler bölgeyi tamamen kontrolleri altına alamamışlar ve FATA'ya fiilen bağımsız bir statü sağlamak zorunda kalmışlardır. FATA, Hindistan'daki İngiliz siyasi yönetimi Doğu Hindistan Şirketi'nin² (East Indian Company) sorumluluk sahası altında olmasına rağmen, diğer bölgelerde uygulanan yönetim şekillerinden farklı olarak Sınır Suçları Yönetmeliği (Frontier Crime regulation (FCR)) adı verilen özel bir yasa ve idari hükümleri ile yönetilmiştir.

Pakistan'ın 1947'da Hindistan'dan ayrılıp bağımsızlığını kazanması sonrasında FATA, Pakistan sınırları içerisinde kalmıştır. Ancak bölgenin siyasi ve idari yapılanmasında herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir. Pakistan gerek iç çalkantıları gerekse şimdiki Bangladeş'deki (o zamanki adı Doğu Pakistan) ayrılıkçı hareketler nedeniyle FATA'nın yarı otonom konumunu kabullenmek durumunda kalmıştır. FATA oldukça geçirgen bir sınır hattında üzerinde bulunması ve burada ne Pakistan'ın ne de Afganistan'ın merkezi bir otorite sağlayamaması nedeniyle güvenliğin tesis edilemediği bir bölge olmuştur. Her aşiretin kendi kurallarının geçerli olduğu bölgede yaşam standartları oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. Pakistan'ın 1970'li yılların başında bölgenin ekonomik yapısını güçlendirmek amacıyla

² İngiliz ticaret gemileri okyanuslarda daha etkin faaliyet göstermeye başlayıp özellikle Hindistan seferlerine başlamalarıyla denizci tacirler bir araya gelip sermayelerini arttırmışlar ve İngiltere kraliçesi I. Elizabeth'den çeşitli ayrıcalıklar talep etmişlerdir. 31 Aralık 1600'de Doğu Hindistan Şirketi (East India Company) bu ayrıcalıkları almayı başarmış ve daha çok Hint alt kıtasıyla ticaret yapan bir İngiliz anonim şirketi olmuştur. Doğu ve Güneydoğu Asya'ya gerçekleştirilen ticarete tek el olarak ortaya çıkan bu şirket, zamanla politik bir oluşum hâline gelmiş ve 18. yüzyılın tamamında ve 19. yüzyılın ortalarına kadar Britanya emperyalizminin bir aracı olarak kullanılmıştır. Kendine ait büyük bir ordusu olan şirket, bu orduyla Hindistan'ın önemli bölümünü kontrol etmiştir. 1857 Hint Ayaklanması'nın ardından Hindistan'daki doğrudan yönetim Britanya kraliyetine verilmiş ve şirket, 1773 Düzenleme Yasası'yla 1874 yılında feshedilmiştir.

başlattığı reformlar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Sınır hattının geçirgen olması sebebiyle 1978 Sovyet-Afgan Savaşı ve 11 Eylül 2001 sonrası ABD'nin Afganistan'a müdahalesi esnasında birçok Taliban ve El Kaide militanı FATA'ya sızmışlar ve bölgedeki sosyal dokuyu tamamen çökertmişlerdir.

2001'de önce Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP), 2003'te ise Taliban kuvvetleri sınırı geçerek FATA'ya yerleşmişlerdir. Burada tekrar örgütlenmişler ve Afganistan'daki yerel polislere ve Amerikan askerlerine yönelik saldırılarda bulunmuşlardır. Bu gelişmeler üzerine Mart 2004'te ABD ve Pakistan ordusu FATA'ya yönelik büyük çaplı askeri operasyonlar başlatmıştır. Taliban ve El Kaide militanlarına yönelik başlatılan bu operasyonlarda birçok FATA'lı sivilde hayatını kaybetmiştir. Yapılan bu müdahale de bölgedeki güvenlik bunalımını çözememiştir. Pakistan Federal Hükümeti bölgenin mevcut yönetim şekliyle herhangi bir çözüme kavuşturulamayacağını fark etmiş ve 2 Mart 2017'de FATA'nın Khyber Pakhtunkhwa (KP) Eyaleti'ne bağlanmasını kararlaştırmıştır. Bu bağlanma kararı 24 Mayıs 2018'de yasalaştırarak yürürlüğe girmiştir. Ancak bu karar, FATA'lılara kendi kaderlerini tayin etme hakkı sunmadığı gerekçesiyle bazı muhalif partiler ve bir kısım FATA'lı tarafından protestolarla karşılanmıştır.

Bu çalışma FATA'nın KP'ye bağlanma kararı sonrasında ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz sonuçları incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde FATA'nın coğrafi, siyasi ve idari yönetimi, ekonomik ve sosyal durumu ve güvenlik durumuyla ilgili genel bir bilgilendirme yapılacaktır. İkinci bölümde ise Pakistan'ın FATA'ya yönelik başlattığı reform çabaları ve FATA'nın KP Eyaletine Bağlanması kararı işlenecektir. Üçüncü ve son bölümde ise bu bağlanma süreci sonrasında bölgede ortaya çıkabilecek olumlu ve olumsuz sonuçlar analiz edilecektir.

FATA'nın Jeopolitiği

FATA, halk arasında Durand Hattı³ olarak da bilinen Pakistan'ın 373 km'lik kuzey batı Afgan sınırı boyunca uzanan yarı özerk federal bir bölgedir. Aynı zamanda Pakistan'ın üst düzey idari birimlerinden birisi olan FATA, yedi aşiret bölgesi (Hayber, Kurrum, Bajur, Mohmand, Orakzai, Kuzey Veziristan ve Güney Veziristan) ve altı küçük sınır bölgesinden (Peşaver, Kohat, Tank, Bannu, Lakki ve Dera İsmail Han) oluşmaktadır (Rabasa vd., 2007:50). FATA kendine özgü coğrafi, sosyo-ekonomik, aşiret ve dini özellikleriyle Pakistan'ın KP eyaletinin kuzeybatısında bulunmaktadır.

İngiliz ve Rus emperyalist politikaları sonucunda 1893'te ilan edilen Durand Line ile Pakistan Afganistan sınırı belirlenmiş ve FATA bir tampon bölge olarak Pakistan sınırları içerisinde bırakılmıştır (Hilali, 2010: 20). Hindu Kush Dağları ile çevrili olan FATA, 27220 kilometre karelik bir yüzölçümüne sahiptir (Hilali, 2010: 21). Çoğunluğunu Peştun kökenli aşiret ve kabilelerin oluşturduğu bölgede 2017'de yapılan nüfus sayımına göre yaklaşık 5 milyon insan yaşamaktadır (Dawn, 2017). Oldukça geniş bir etnik yapılanmanın olduğu bölgede her kabile

³ Durand Hattı, 1893'te dönemin İngiliz Hindistan'ı Dışişleri Bakanı Sir Mortimer Durand ile Afganistan Şahı Emir Abdurrahman Han arasında yapılan anlaşmaya istinaden oluşturulmuş Pakistan ile Afganistan arasındaki Kuzeydoğu'dan Güneybatı'ya uzanan 2640 kilometrelik sınırın ismidir. Pakistan Durand Hattını uluslar arası bir sınır olarak görmekte ancak Afganistan bu sınırı henüz tanımamaktadır.

içerisinde farklı zümre ve aşiretlerden bulunmakta ve bunlar kendi bölgelerinde şeriat kurallarına benzer bir yönetim biçimi uygulamaktadırlar.

FATA, Pakistan'ın ekonomik yönden en az gelişmiş bölgesidir ve nüfusunun yüzde 60'ı ulusal yoksulluk sınırının altında yaşamlarını sürdürmektedir. 19. yüzyılda emperyalist güçlerin egemenlik oyunları oynadıkları savaş alanlarının bir parçası olan FATA, tarihi boyunca hiçbir gücün tam anlamıyla kontrolü altına girmemiştir. Bu yüzden devamlı bir savaş alanı olmuş, ekonomik açıdan oldukça geri kalmış ve güvenlik problemleriyle boğuşmak zorunda kalmıştır. FATA, KP eyaletine bağlanma kararı alınana kadar İngiliz Sömürge Yönetimi'nin oluşturduğu FCR adı verilen özel bir yasa ve idari hükümleri ile yönetilmiştir.

Sınır Suçları Yönetmeliği (FCR)

FCR, kabile alanlarında uygulanan İngiliz yönetim sisteminin bir parçasıdır. Başlangıçta oldukça sade maddeler içerirken zamanla karmaşık bir yapı haline gelmiştir. Bölgedeki İngiliz yönetim sistemi, esasen 1867'de Hindistan'daki İngiliz yönetimine cinayet gibi ağır suçları kovuşturma konusunda ilave yetkiler vermek amacıyla hazırlanan "Ölüm Saçan Zorbalık Yönetmeliği" ile başlamıştır. Fakat bu düzenleme Peştunlara sadece "İngiliz ve hükümet yönetimine muhalefet içeren suç işlemleri durumunda müdahale edilecek olunması" şartı taşıdığı gerekçesiyle yetersiz görülmüş ve yönetmeliğin kapsamı 1873'te genişletilmiştir. 1877'de bu yönetmelik "Gaziler Yasası" adıyla Peştunların yaşadığı sınır bölgelerinde uygulanmaya başlanmıştır. 1893'te tek taraflı olarak ilan edilen "Durand Hattı" ile Peştunların yaşadığı bölge ortadan ikiye ayrılmış ve halkın yarısı Afganistan'da diğer yarısı ise Pakistan sınırları içerisinde kalmıştır. Bu durum Peştun halkı tarafından büyük tepki ile karşılanmış ve İngilizlere karşı olan düşmanlıklarının daha da artmasına yol açmıştır. Yönetmelik zamanla ilave maddelerle daha da katılaştırılmış ve 1901'de Sınır Suçları Yönetmeliği (FCR) adını alarak devam ettirilmiştir. 1947'de ise yönetmeliğe "Pakistan Devleti'nin hiçbir özel gerekçe göstermeden bölge sakinlerini tutuklayabileceği" maddesi eklenmiştir.

Bireysel sorumluluklar yerine ortaklaşa sorumluluğu şart koşmaktadır. Bu sebepten eğer bir kabile mensubu hükümete karşı davranırsa, FCR tüm kabile mensuplarının ortaklaşa cezalandırılmasına olanak sağlamaktadır. Bu yönetim sisteminde her bir aşiret bölgesinde yüksek yetkilerle donatılmış siyasi temsilciler (Political Agent), onlara yardımcı olarak görev yapan güvenlik güçleri (Khassadar), "Jirga" adında bir ihtiyar heyeti ve kabile şefleri (malik) yer almaktadır.

Siyasi Temsilci, her bir kabile ajansının idari başkanıdır. Pakistan Devlet Başkanını ve atanan KP valisini temsil etmektedir. Büyüklüğüne bağlı olarak, her kabile'de 2 ya da 3 siyasi temsilci, bunların komutası altında bulunan sayıları yaklaşık 3-10 arasında değişen vergi tahsil memurları (Tehsildar) ve bir miktar vergi memuru vekili (Naib Tehsildar) görev yapmaktadır. Kabilelerin güvenliği kabile mensupları arasından seçilen güvenlik görevlileri tarafından sağlanmaktadır. Sayıları 2000-3000 arasında olan bu güvenlik görevlilerinin maaşları Pakistan devleti tarafından kabilelere verilen ödenekten karşılanmaktadır.

Kabileler, kendi meselelerini geleneksel kurallara ve yazılı olmayan öğretilere uygun olarak çözmektedirler. Herhangi bir suç işlenmesi durumunda cezalar, seçimle iş başına

gelmeyen Jirga tarafından uygulanmaktadır. Asıl amacı kabileler arasındaki savaşları engellemek olan Jirga, kararlarını Pashtunwali'nin⁴ öğretilerine göre, fikir birliği ile veren geleneksel bir liderler meclisidir. Bu meclis istediği tüm köyleri boşaltabilir, toprakları istila edebilir ve suçluların yargılanmasını engelleyebilir. Malikler geleneksel olarak kabile liderleridirler. Sosyal otoriteyle donatılmış olan maliklerin aşiretler üzerinde büyük etkileri vardır. Federal hükümet tarafından suçlanan şüphelileri, hiçbir gerekçe ileri sürmeden teslim etmekten sorumlu tutulabilirler. Eğer talep edilen şüphelileri teslim etmezlerse bu suçlardan dolayı kendileri sorumlu tutulurlar.

Ekonomik ve Sosyal Yaşam

FATA, Pakistan'ın en yoksul bölgesidir. Ülke nüfusunun % 2,4'ünü oluşturmasına rağmen, 2010 yılında Pakistan ekonomisine katkısı sadece % 1,5 olmuştur. Kişi başına düşen yıllık 663 dolarlık gelire, hane halklarının sadece % 34'ü yoksulluk seviyesinin üzerinde yaşamlarını sürdürebilmektedir (Dawn, 2010). Bölge nüfusunun üçte ikisi oldukça kötü ekonomik ve hayat standartlarına sahiptirler. İnsanların bu bölgede geçimlerini sağlayabilecekleri fazla seçenekleri yoktur. Yerel ekonomi genelde tarıma dayalıdır. Su kaynaklarının kıtlığı sebebiyle tarım sadece birkaç verimli vadiye uygulanmakta ve toplam tarım alanının sadece yüzde 7'si ekilebilmektedir. FATA halkının en büyük geçim kaynağını ise sınır ötesi ticaret oluşturmaktadır. Bu ticaret, illegal yollardan yapılan mal kaçakçılığı ve uyuşturucu kaçakçılığı ile gerçekleştirilmektedir. Kabilelerin büyük bir kısmının geçim kaynağını oluşturan yasadışı ticaret, aşiret bölgelerindeki ekonominin temelini oluşturur. Kaçakçılık yapan aşiretler ile yoksul aşiretler arasında büyük bir gelir adaletsizliği bulunmaktadır. Bu durum var olan kaotik ortamın daha da kötü hale gelmesine yol açmaktadır.

FATA, doğal kaynaklar bakımından zengin sayılabilecek bir bölgedir. Ticareti yapılabilecek olarak kanıtlanmış mermer, bakır, kireçtaşı ve kömür rezervlerine sahiptir. Ancak mevcut sosyo-politik koşullardan dolayı bu kaynakların çıkarılıp pazarlanma şansı bulunmamaktadır. FATA'da en önemli sorunlardan birisi sağlık hizmetleridir. Bölgede her 2.179 kişi için bir hastane yatağı bulunmakta ve her 7,670 kişi için ise bir doktor hizmet verebilmektedir.⁵ Bölge vatandaşlarının sadece % 43'ü temiz içme suyuna erişebilmektedir. Nüfusun çoğu modern tıp konusunda oldukça şüphecidir ve bu şüphecilik sebebiyle aşılama görevi için bölgeye gelen doktorlar, bazı militan grupların saldırılarına maruz kalmaktadırlar.

Bölge eğitim konusunda da oldukça geri kalmıştır. Faaliyet gösteren toplam 4.189 devlet eğitim kurumu bulunmakta ve bunların % 77'sini (3,729) ise ilkokullar oluşturmaktadır. FATA'da okuryazarlık oranı % 17,42'dir (Awan, 2013:165). Erkeklerin % 35,8'i, kadınların

⁴ Pakhtunwali, yerli Peştun halkı tarafından uygulanan yazılı olmayan bir etik kod veya geleneksel bir yaşam tarzıdır. Günümüzde, çoğunlukla kırsal kabile bölgelerinde korunan ve halen kullanılmakta olan bir hukuk ve yönetim sistemidir.

⁵ FATA'daki sağlık, eğitim ve okuma-yazma oranları sayısal verileri, FATA Basic Health Programme internet sitesi üzerinden temin edilmiştir. <http://www.fatabhp.com/fata-Insight/fata.asp>, erişim tarihi, 17.01.2019.

ise yalnızca % 7,5'i eğitim alma şansını yakalayabilmektedir (Awan, 2013:165). 6-16 yaş grubundaki çocukların % 21,4'ü hiçbir eğitim alamamaktadır (Awan, 2013:165). Yüksek öğrenim kuruluşu olarak sadece bir üniversite (FATA Üniversitesi/ Akhurwal) bulunmaktadır.

Bölgede cinsiyet ayrımı oldukça yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Hem devlet okullarında hem de özel okullardaki erkek ve kızların oranları sırasıyla % 74 - % 26 ve % 89 - % 11'dir (. Kabile alanlarında yaşayan kadınlar, kocalarının veya yaşlıların gelenek olarak söylediklerine sıkı sıkıya bağlı olmak zorundadırlar. Eşleri ve erkek kardeşleri gibi arkadaşlarıyla sosyal ilişkilerini sürdürme imkânları yoktur. Çalışmanın buraya kadar olan bölümünde FATA'nın coğrafi, tarihi, idari, ekonomi ve sosyal yapısı incelenmiştir. Bundan sonraki bölümlerde ise araştırmanın temelini oluşturan FATA'nın KP Eyaletine bağlanması kararının, bölgede var olan ekonomik ve güvenlik problemlerini çözecek mi? sorusuna cevap aranacaktır. Bu kapsamda FATA'nın güvenlik problemleri ve Pakistan hükümetinin bu sorunlara çözüm getirmesi amacıyla bölgede başlattığı reform çabaları analiz edilecektir.

FATA Güvenlik Durumu

FATA'daki güvenlik durumu, bölge sınırlarının çizildiği 19. Yüzyılın sonlarından itibaren en önemli konuların başında gelmektedir. Sarp ve dağlık coğrafyaya, Afganistan ile kontrolü oldukça zor olan bir sınır hattına ve problemleri bir yönetim sistemine sahip olması sebebiyle FATA, hiçbir zaman güvenli bir bölge olamamıştır. Özellikle 1978 Afgan-Sovyet Savaşı ve 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ABD'nin Afganistan'a müdahalesi gibi gelişmeler, FATA'nın güvenlik durumunu doğrudan etkilemiştir.

Afgan-Sovyet savaşı sırasında savaştan kaçan birçok Afgan, güvenliklerini sağlamak amacıyla FATA'ya sızarken, aynı zamanda birçok FATA'lı mücadeleye Afgan'lara destek amacıyla Afganistan'a geçiş yapmışlardır. Bu gelişmeler, FATA'nın geleneksel liderleri olan maliklerin otoritesini zayıflatmış ve sosyal dokuda da bozulmalar yaşanmasına yol açmıştır. 1990'da Afganistan'ın Sovyet işgalinden kurtulmasıyla ülkede yaşanan sosyal ve siyasal değişim sonucunda FATA'da bulunan birçok Taliban militanı Afganistan'a dönüş yapmıştır. Taliban'ın Afganistan'da güç kazanmasıyla, birçok yeni mezhep türemiş ve dini inançlar konusunda keskin değişiklikler yaşanmıştır. Geleneksel olmayan İslami birçok mezhebin FATA'ya sızmasıyla, bölgede zaten oldukça hassas olan güven ortamı, daha da kötüye gitmiştir.

Bu radikal değişiklikler 11 Eylül saldırılarıyla birlikte bölgede içinden çıkılmaz bir hal almıştır. ABD'nin El-Kaide militanlarını yakalama bahanesiyle Afganistan'a gerçekleştirdiği müdahale esnasında birçok Taliban militanı için FATA güvenli bir sığınak olmuştur (Koprowski, 2009). Bu tarihten itibaren FATA'lılar için geri dönülmez bir süreç başlamıştır. Taliban ve El kaide militanları FATA'daki düzene ve yaşam tarzına doğrudan müdahale etmişler, malikleri öldürmüşler, onların yerlerine mollaları yerleştirerek sosyal dokunun tamamen çökmesine sebep olmuşlardır. Tüm bu süreçler yaşanırken Pakistan bölgeye hiçbir müdahalede bulunmamıştır. Afgan Taliban rejiminin 2001 Aralık'ta hükümetten düşürülmesinin ardından Taliban liderleri ve militanları bir kısım El kaide militanlarıyla birlikte Durand Hattı'ndan FATA ve KPK'ya geçmişlerdir. Buralarda kendilerine sığınabilecekleri ve yeniden örgütlenebilecekleri güvenli yerler bulmuşlardır. Ayrıca

ABD'nin bütün dikkatini El Kaide'ye odaklaması, bunun yanında Pakistan'ında Afganistan içerisindeki Pakistan unsurlarının can güvenliğini sağlama gayretinde bulunmaları sebebiyle FATA içerisindeki Taliban ve El Kaide militanları giderek güç kazanmaya başlamıştır.

Tüm bu süreçte FATA'ya doğrudan müdahalede bulunmayan Pakistan, Taliban'ın bölgedeki son girişimlerinin, kendi ulusal güvenliği açısından büyük bir tehdit oluşturacağını değerlendirmiş ve sonunda sessizliğini bozarak ordu birliklerini bölgeye sevk etmiştir. Ordu, Taliban'ın KP ve Afgan sınırında etkili olan kolu TTP'den şüpheli teröristleri kendisine teslim etmesini istemiş, fakat olumsuz cevap almıştır. Bunun üzerine politikacılar üzerinde baskısını artıran ordu, hava saldırılarını da kapsayan Büyük Zarb-e-Azb⁶ operasyonunu başlatmıştır.

FATA'ya ilk ordu baskını Afgan olmayan yabancı Taliban militanlarına karşı düzenlenmiştir. Fakat bu saldırılardan etkilenen kabileler oldukça öfkelenmişler ve bunları yıllardır karşılıklı saygıya dayalı sürdürdükleri düzeni bozmaya yönelik girişimler olarak algılamışlardır. Diğer taraftan ABD'nin Afganistan'da gerçekleştirdiği terör operasyonlarının FATA'ya taşınması, kabileler üzerinde büyük bir yıkım etkisi yaratmıştır. ABD eski başkanı Obama'nın Amerika'daki seçimler öncesi yaptığı bir konuşmada, Afganistan'daki terörizme karşı yürütülen çabaların başarısının, FATA sorununun çözümü ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunu ve bu hususta Pakistan ile anlaşma içinde bulduklarını ifade etmesi, FATA-Pakistan arasındaki ilişkilerin iyice bozulmasına yol açmıştır.

ABD, FATA'da Afganistan'da sahip olduğu eylem özgürlüğüne sahip olmadığı için bölgedeki teröristleri hedef alan drone saldırıları gerçekleştirmiştir. 2004 yılından itibaren devam eden ABD drone saldırılarında birçok sivilin hayatını kaybetmesi ve Pakistan'ın bu saldırıların kendi bilgileri dahilinde yapıldığını açıklaması, bölge insanının daha çok tepkisini çekmiş ve bölgedeki düzen tamamen çökmüştür. FATA'lılar bir taraftan ABD ve Pakistan Ordusunun saldırılarına, diğer taraftansa Taliban'ın baskılarına maruz kalmışlardır. Kabile mensuplarının bir kısmı orduya karşı direnç gösterirken, diğer kısmı buldukları yerleri terk ederek güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Direnç gösteren FATA'lılar Pakistan Talibanı olarak adlandırılmaya başlanmışlar ve şemsiye örgüt TTP altında birleşmişlerdir. Afgan Taliban'ıyla bağlantılı olarak Afganistan'a geçmişler ve sınırın diğer tarafından Pakistan ordusuna tacize devam etmişlerdir.

⁶ Zarb-e-Azb, Pakistan Silahlı Kuvvetleri tarafından Tahrir-i-Taliban Pakistan (TTP), Özbekistan İslami Hareketi, Doğu Türkistan İslami Hareketi, Lashkar-e- Changvi, El-Kaide, Cundallah ve Haqqani ağı gibi çeşitli militan gruplara karşı yürütülen ortak bir askeri operasyondur. Operasyon, 15 Haziran 2014 tarihinde Pakistan-Afganistan sınırı boyunca Kuzey Waziristan'da başlatılmış ve bu operasyon 14 Temmuz 2014 itibarıyla Kuzey Waziristan'dan 80.302 aile olmak üzere yaklaşık 929.859 kişiyi yerinden etti. Kuzeybatı Pakistan'daki savaşın bir bölümünde, 30.000'e kadar Pakistan askeri görev almıştır. Sonuç olarak operasyon sonrasında genel güvenlik durumunda geçici bir düzelleme görülmüştür.

Şekil-1: FATA terör Saldırıları Kaynaklı Ölüm Oranları: 2011-2018

Yıl	Sivil	Güv. Görevlileri	Militan	Toplam
2009	636	350	4252	5238
2010	540	262	4519	5321
2011	488	233	2313	3034
2012	549	306	2046	2901
2013	319	198	1199	1716
2014	159	194	2510	2863
2015	134	106	1642	1882
2016	76	39	315	430
2017	170	54	167	391
2018	15	15	10	40

Kaynak: Fata Report Center, <http://frc.org.pk/publications/fata-security-reports/securityreport-second-quarter-2012/>

Şekil-1’de görüldüğü üzere FATA’da yaşanan terör kaynaklı ölüm oranlarında yıllara göre genel bir azalma görülse de, bölgedeki güvenlik durumu devamlı olarak değişkenlik sergilemiştir. Şüphesiz 11 Eylül ABD saldırıları tüm dünyayı etkilemiş, ancak bu saldırılara karşılık olarak ABD ve müttefik güçlerinin başlattığı savaş, öncelikle Afganistan’da ardından da Pakistan’ın Afganistan sınırındaki bölgelerinde büyük bir yıkıma yol açmıştır. Bölgenin iç dinamikleri büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Bununla birlikte, derinlemesine bakıldığında idari, coğrafi, etnik yapılanmanın, ulusal ve uluslararası aktörlerin bölgedeki çatışmanın doğasını ve biçimini değiştirmede hayati rol oynadıkları görülmektedir. Pakistan ordusu, FATA’da gerçekleştirilen müttefik kuvvetlerin hiçbir operasyonunun kendilerinin önceden bilgileri olmadan gerçekleştirilmediğini iddia etse de, sahada yaşanan gerçekler bu durumun tamamen farklı olduğunu göstermektedir. Bu durum kendi toprakları içerisinde farklı bir yönetim biçimi ile yönetilen FATA ile Pakistan’ı devamlı olarak karşı karşıya getirmektedir. Pakistan bir asırdan daha uzun bir süredir bir türlü istikrarın sağlanamadığı FATA’da hayatın normalleştirilmesi, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve kendi ulusal güvenliğine tehdit oluşturan unsurlarının temizlenmesi için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerden en önemlisi, bölgede güven ortamının tesis edilmesini sağlamak için başlatılan FATA reform çalışmalarıdır.

FATA Reformları

FATA'nın problemlerinin çözülmesi, istikrarın yeniden sağlanarak bölgenin geliştirilmesi Pakistan'ın uzun yıllardan beri ana politikalarından birisi olmuştur. Pakistan diğer birçok bölgesinde gerçekleştirdiği reformlarla o bölgelerdeki sorunları büyük ölçüde çözmüş, fakat FATA'nın karmaşık yapılanması nedeniyle burada başlattığı reform girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Çünkü bölge yasal, idari ve güvenlik konuları bakımından diğer bölgelerden oldukça farklıydı ve bu konuların her birinin aynı anda çözülmesi gerekliliği hayati derecede önem taşımaktaydı.

Pakistan'ın FATA'daki reform girişimleri ilk olarak 1970'li yılların son döneminde başlamıştır. Dönemin Başbakanı Zulfikar Ali Butto'nun talimatıyla oluşturulan komite, FATA'nın Mart 1977'de yapılan genel seçimler öncesinde Kuzey-Batı Sınır Bölgesi (NWFP)'nin bir parçası olabilmesi için gerekli çalışmalar başlatmıştır. Fakat konunun ele alınması seçim sonrasına bırakılmış ve Temmuz 1977'de gerçekleşen askeri darbe yüzünden de bu girişim daha başlamadan son bulmuştur. İkinci girişim, 1996'da hükümette uygulanan imtiyazlı yetişkin sistemi (the adult franchise system⁷)'nin FATA'ya genişletilmesi kararıyla başlatılmıştır. Bu imtiyaz, ulusal meclis'te FATA'nın artık kabile malikleriyle değil, doğrudan halk tarafından seçilecek temsilcilerle temsil edilmesine olanak sağlayacaktı. Ancak bu önemli adım, Anayasa'nın 247. Maddesi⁸ nedeniyle hayata geçirilememiştir. Çünkü yasaya göre FATA'nın Pakistan'ın bir eyaleti değildir. Ayrıca FATA'daki siyasi temsilciler, mevcut düzenlemelerle yeni yasaların veya reformların uygulanması konusunda oldukça isteksiz davranmışlardır.

2002 ve 2004 yıllarında hükümet, siyasi temsilcilerin aday gösterdikleri meclis üyeleri liderliğinde Yerel Yönetim Yönetmeliği'nin bazı FATA kabilelerinde uygulamaya geçirileceğini açıklamış, ancak genel kamuoyunun bu adayların herhangi bir yaptırım güçleri olamayacağı görüşüne sahip olması nedeniyle, bu girişimler de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 2012 yılında FATA'da yerel organlar oluşturmak için "FATA Yerel Yönetim Yönetmeliği 2012" hazırlanmış fakat bu yönetmelikle ilgili herhangi bir resmi açıklama yapılmamıştır.

Pakistan Federal Hükümeti'nin FATA'nın ülkenin ulusal yönetim sistemine bağlanması için başlattığı girişimlerin, gerek hükümetin gerekse de FATA'lı liderlerin isteksiz tavır takınmalarından dolayı başarısızlıkla sonuçlandığı görülmüştür. Fakat son yıllarda Pakistan bölgesel güvenlik kaygıları nedeniyle bu bölgenin güvenleştirilmesini öncelikli işlem maddeleri arasına almış ve bu kapsamda Pakistan Federal Hükümeti, ülkenin geleneksel yönetim yapısının FATA'da uygulanması için belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi planlanan "FATA'nın KP Eyaletine Bağlanması" girişimini başlatmıştır.

⁷ Adult Franchise System: Oy hakkının, kast, sınıf ayrımcılığı renk, din veya cinsiyet ayrımı yapmaksızın tüm yetişkin vatandaşlara verilmesi gerektiği anlamına gelmektedir.

⁸ Anayasanın 247. Maddesi, Pakistan Devlet Başkanının onayı ile ulusal yasaların FATA'ya genişletilebileceğini ele almaktadır. Başkan, yalnızca kendi seçtiği kanunu ya da yasaları genişletme emrini imzalama yetkisine sahip olduğundan, herhangi bir ek onay ya da gözden geçirme işlemine gerek duyulmamaktadır. Başkan ayrıca meclis tarafından kabul edilen herhangi bir yasayı değiştirebilir ve onu değiştirilmiş biçimde FATA'ya uzatabilir.

FATA'nın Khyber Pakhtunkhwa (KP) Eyaletine Bağlanması

Pakistan Federal Hükümeti, yarı özerk kabile bölgesinde istikrarı yeniden tesis etmek ve bölgenin ekonomik ve sosyal yönden kalkındırılmasını sağlamak amacıyla, 2 Mart 2017'de bölgenin KP eyaletine birleştirilmesini öneren bir yasa tasarısını oylamıştır. Tasarıda yedi milletvekili karşı oy kullanırken 92 milletvekili ise lehte oy kullanmıştır (Sikander, 2017). Tasarıyla yedi kabile bölgesi ve altı sınır bölgesinin KP ile birleştirilmesi amaçlanmıştır. Değişiklik sayesinde kabile halkı, KP Meclisinde temsil edilme hakkını kazanmıştır. Toplam iki yıl içerisinde tamamlanacak olan bu bağlanma sürecinde kabile bölgelerinin KP Eyaleti ile birleştirilmesinin yanı sıra bölgede bir asırdan fazla bir süredir yürürlükte olan FCR yasaları da yürürlükten kaldırılması hedeflenmiştir (Sikander, 2017).

Fakat tasarı, mecliste Adalet Bakanı tarafından tartışmaya sunulduğu sırada muhalefet partileri Jamiat Ulema-i-Islam-Fazal (JUI-F) ve Pakistan Tehreek-e-Insaf (PTI) temsilcileri tarafından yoğun bir şekilde protesto edilmiştir. Bağlanmaya karşı çıkan bu partiler, FATA'nın KP ile birleştirilmesinden önce kabile halkının onayını almak için referandum yapılması gerektiğini ileri sürmüşler ve kabile bölgelerinin ayrı bir Pakistan eyaleti haline getirilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Fakat bu önerileri dikkate almayan Pakistan Ulusal Meclis ve Senatosu, 27 Mayıs 2018'de KP-FATA bağlanma yasa tasarısını onaylayarak yürürlüğe koymuştur. Bu yasayla birlikte yüzyıldan daha fazla bir süredir bölgede uygulanan FCR yasaları yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak bu bağlanma kararı hem bazı muhalefet partililerince KP meclisinde hem de FATA'lılar da dahil olmak üzere birçok parti mensuplarınca KP Meclisi önünde ciddi protestolarla karşılanmıştır. Yaşanan bu gelişmeler, sürecin pekte istenildiği gibi ilerlemeyeceği gibi kuşku yaratan gelişmelere yol açmıştır.

Afgan ve Pakistan bölgesel uzmanlarının büyük bir kısmı karardan memnun olurken, bazıları bu bağlanmanın teröre karşı yürütülen savaş üzerindeki etkisini sorgulamaktadırlar. Pakistan'da ABD merkezli bir savunma analisti ve uzmanı Dr. Muhammad Taqi bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Pakistan, kabile halklarına geriye dönük yalnızca yaşam açısından değil, aynı zamanda insani olarak ta büyük özür borçludur. 1973 ve 1974'te Afgan mücahitleri Pakistan gizli örgütü tarafından Güney Waziristan'a getirildi ve 11 Eylül'den sonra ne olduğunu zaten çok iyi biliyoruz” (Anwar, 2018).

FATA'nın KP'ye Bağlanması Sonrasında Ortaya Çıkabilecek Olumlu ve Olumsuz Sonuçlar Nelerdir?

FATA, yıllarca kolonyal çağ rejiminin baskısı altında FCR yasalarıyla yönetilmiş, Pakistan sınırları içerisinde kalmasına rağmen hiçbir şekilde Pakistan'ın koruma şemsiyesi altına girememiştir. Bölge, Afgan-Sovyet savaşı sırasında ve 11 Eylül sonrası ABD'nin Afganistan'a müdahalesi sonrasında terör yuvası haline gelmiş ve Pakistan hükümetlerinin başarısız reform girişimleriyle de kendi kaderine terk edilmiştir. Alınan bağlanma kararı ile bölgedeki güvenlik problemlerinin çözülmesi, yoksulluğun giderilmesi, eğitim imkanlarının artırılması ve sosyal hayatın zenginleştirilmesi konularında ümitler artmıştır. Fakat bağlanma süreci olumlu gelişmelere olduğu kadar bölgenin yapısı ve tarihi tecrübeleri dikkate alındığında birçok olumsuz sonuçların yaşanmasına da gebe dir.

Bağlanmanın Olumlu Sonuçları

Söz konusu bağlanmanın teoride birçok olumlu sonucu olacağı değerlendirilmektedir. Şüphesiz ki bunların en başında bölgenin güvenleştirilmesi gelmektedir. Bu durum ancak Pakistan ordusunun bölgede denetimi ele almasıyla gerçekleştirilebilecektir. Pakistan ordusu bölgenin güvenli hale getirilmesinin Pakistan'ın ulusal güvenliği için oldukça büyük önem taşıdığına farkındadır. Çünkü Pakistan'da düzenlenen bombalı saldırıların birçoğunun FATA'da yetiştirilen militanlar tarafından gerçekleştirilmiş olması, durumun ciddiyetini açıklamaya yetmektedir. FATA, Belucistan'dan sonra 2017'de ülkenin en sıkıntılı bölgesi olmaya devam etmiştir (Khan, 2012).

Daha önce yapılan FATA reform girişimlerinin başarısız olmasının en önemli sebebi politik çatışmalardan kaynaklı ortak bir mutabakatın sağlanamaması olarak gösterilmektedir. Diğer taraftan bu reform girişimlerine o dönemde ordunun destek vermede çekimser kalması başarısızlığın en önemli sebebidir. Fakat şu anda ordu iki sebepten dolayı bu bağlanmayı desteklemektedir. Bu sebeplerden birincisi ordu'nun terörizmle etkili bir mücadele yürütebilmesi için FATA'nın tamamen güvenli bölge haline getirilmesinin olmazsa olmaz bir şart olduğunun farkına varmış olmasıdır. Çünkü mevcut yönetim şekliyle FATA, teröristlerin bölgeye rahatça giriş ve çıkış yapmalarına ve tamamen dünyadan izole bir şekilde yaşam sürmelerine olanak sağlamaktadır. Bu durum Pakistan ulusal güvenliği için devamlı bir tehdit oluşturmaktadır. Pakistan ordusunun bağlanmayı desteklemesinin ikinci sebebi ise, Peştun Tahafuz Hareketi (PTM)'nin ordu üzerinde giderek artan baskısıdır. Çünkü bu hareket Peştun nüfusunun ağırlıklı olduğu bölgede ordunun baskıcı bir politika yürüttüğü ileri sürerek tepkilerini artırmaktadır. Ordu bu hareketin tepkilerinin daha da fazla artmasını engellemek için bu bağlanmayı desteklemiştir.

Bağlanmanın ortaya çıkarabileceği bir diğer önemli olumlu sonuç ise, bölgede yıllardır uygulanan FCR yönetim sisteminin ortadan kaldırılmasıyla FATA halkının daha özgür bir yaşam sürmesine olanak sağlanması olarak gösterilebilir. KP eyaletinin bir parçası olarak FATA, yönetim olarak eyalet yasalarına tabi olacaktır. Yine olumlu sonuçlardan birisi de Pakistan Federal Hükümetinin bölgeye ayırdığı bütçe miktarını artırmasıyla bölgenin kalkındırılmasının önündeki ekonomik engelin kaldırılmasıdır. Uzun bir süredir devam eden saldırılar sebebiyle bölgede büyük alt yapı sorunları bulunmakta ve bölge gerek eğitim gerekse sosyal donatılar bakımından oldukça geri kalmış durumdadır. Ekonomik destek bir nebze olsun bölgenin şartlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. KP ile birleştirilmiş alanlardaki sosyoekonomik gelişim, eğitim, sağlık, enerji temini, su temini programları, maden geliştirme programları gibi birçok alanda binlerce iş imkanı yaratacaktır. Fakat bu olumlu olarak gösterilebilecek girişimlerin bir kısmı şu an için tamamen teorik düzeydedir ve beklentileri karşılayıp karşılayamayacakları konusunda ciddi kaygılar barındırmaktadır.

Bağlanmanın Olumsuz Sonuçları

Bağlanmanın ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçlar tamamen süreç içerisinde yaşanabilecek aksaklıklarla doğrudan ilintili gelişmeler olarak sıralanabilir. Bunlardan ilki bağlanma kararı alınırken FATA halkına söz hakkı verilmemesidir. Bu kapsamda FATA halkının dışarıdakiler yerine kendi kaderlerini kendilerinin belirlemeleri gerektiği hususunda Jamiat Ulema-i-Islam (JUI-F) ve Pakhtunkhwa Milli Awami Party (PkMAP) mensupları tarafından protestolar gerçekleştirilmiştir. Bağlanma sırasında veya sonrasında oluşabilecek

herhangi bir güvenlik olayında Pakistan ordusunun uygulayacağı orantısız güç, bu protestoların yeniden başlamasına hatta ordu ile FATA'luların karşı karşıya gelmelerine yol açabilir.

Ortaya çıkabilecek bir diğer önemli olumsuz gelişme ise vaat edilen ekonomik yardımların bölgeye ulaştırılmasında yaşanabilecek aksaklıklardır. Çünkü ekonomik verilere bakıldığında bölgenin kalkındırılması amacıyla Pakistan Hükümetinin FATA'ya beyan ettiği ekonomik yatırımları gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği konusunda ciddi soru işaretleri vardır. Çünkü Pakistan ekonomisi her ne kadar komşularına kıyasla iyi durumda olsa da, nüfusun yüzde 60,03'ü günlük 2 dolar, yüzde 22,6'sı ise günlük sadece 1 dolar gelirle yaşamlarını sürdürmek zorundadır (UNO, 2009). Ekonomik verileri bu durumdayken bölgenin kalkındırılması ve yeni istihdam imkanlarının yaratılmasını sağlayabilmesi bir hayli zor görünmektedir.

Yıllardır geçimini silah, uyuşturucu kaçakçılığı v.b. illegal yollardan sağlayan birçok FATA'nın düzenli toplum kurallarına uyumlu bireyler haline getirmekte bağlanmanın bir diğer problemleri tarafı olarak gösterilebilir. FATA halkının sosyal yapısı, KP'nin sosyal yapısından oldukça farklıdır, bu durumda iki halkın birleştirilmesi birçok sorunu da beraberinde getirecektir (Khan, 2011:42). FATA sakinleri, Peşaver'den yönetilmeye karşı çıkmaları ve Khyber Pakhtunkhwa hükümetinin terörle mücadelede kaynaklarının kısıtlanması bağlanmada sorun yaşanmasına yol açacaktır.

Sonuç Üzerine

Sonuç olarak bu çalışma; Pakistan Federal Hükümetinin 2017'de tasarladığı ve 2018'de yasalaştırdığı "FATA yarı özerk bölgesinin Pakistan ulusal sınırlarının bir parçası olan komşu KP eyaletine bağlanması" kararının ortaya çıkaracağı olumlu ve olumsuz sonuçları incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Bölgenin Pakistan Federal Sistemi'ne bağlanması yıllarca gündeme gelmiş bir husustur. Fakat bu husus gerek politikacıların gelecek kaygıları, gerekse ordunun öncelikleri arasında olmaması sebebiyle bir türlü çözüme kavuşturulamamıştır. Bugün gelinen noktada ise atılmış ciddi adımlar mevcuttur. Her ne kadar bu süreç de FATA'lılara kendi kaderlerini kendileri belirlemeleri hususunda bir şans verilmemiş olsa da, halk yıllardır maruz kaldıkları yoksulluk ve güvenlik kaygılarından bir an önce kurtulmayı istemeleri Pakistan'ın işini kolaylaştırmaktadır.

Ancak bu aşamada Pakistan hükümetinin kabileler arasında ciddi bir inceleme yapması gerekmektedir. Zarara uğrayanların kayıplarını tanzim edilmesi, silahlarını teslim etmeyi kabul eden militanlara af ve rehabilitasyon programları uygulanması gibi politikaları zaman geçirmeden uygulamalıdır. Pakistan'ın ulusal güvenlik kaygılarını ileri sürerek aldığı bu kararın bölgesel güvenlik politikalarını nasıl etkileyeceği bağlanma sürecinin sonrasında daha net olarak görülecektir. Tarihsel olarak Afganistan ile arasındaki Durand Hattı boyunda bölgenin geçirgenliğini kabullenen Pakistan ordusunun sınır boyunda güvenliği sağlayacağı kesin gibi görünmektedir. Diğer taraftan yıllar önce bölgenin kendi toprakları içerisinde olduğunu ancak haksızca Pakistan toprakları içerisinde bırakıldığını iddia ederek hak talep eden Afganistan'ın bu karara karşı nasıl bir politika yürüteceği ayrı bir merak konusu olmaya devam etmektedir. Sonuç olarak FATA'nın KP eyaleti'ne bağlanmasının, bölgede uzun süredir hüküm süren terör ve yoksulluk problemlerine çözüm getirip getirmeyeceği Pakistan Hükümetinin istikrarlı bir şekilde bölgede politikalarını sürdürmesine bağlıdır. Diğer taraftan

AKADEMİKBAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 72 Mart - Nisan 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk
Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –
KIRGIZİSTAN <http://www.akademikbakis.org>

Pakistan ordusunun bütün gücüyle bölgeyi teröristlerden arındırması ve güven ortamını tesis etmesiyle de FATA'lılar için yeni bir hayat başlayabilir. Bölgedeki doğal kaynakların çıkarılıp pazarlanmasıyla da ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşılması ve böylece yoksulluğun önüne geçilmesi olasılıklar arasındadır.

Kaynakça

Awan, N. (2013). Education in FATA. *Pakistan Annual Research Journal*, 49, 163-170.

Cheema, P. I. (2008). Challenges Facing a Counter-militant Campaign in Pakistan's FATA. *NBR Analysis*, 19(3), 21-29.

Cheema, P. I. & Nuri, M. H. (Eds.). (2005). *Tribal Areas of Pakistan: Challenges and Responses*. Islamabad : Islamabad Policy Research Institute.

Feyyaz, M. (2016). Religion, Ethnicity, Social Organizations and Terrorists' Behavior—A Case of Taliban Movement in Pakistan. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 8(2), 111-134.

Hilali, A. Z. (2010). FATA: The Strategic Depth of Pakistan. *Margalla Papers*, 18-50.

Khan, Z. A. (2012). Military operations in FATA and PATA: Implications for Pakistan. *Strategic Studies*, 31(4), 129-146.

Khan, H. (2012). Counterinsurgency (COIN) Strategy and Protracted Insurgency in Pakistan's Federally Administered Tribal Areas (FATA). *Tigah: A Journal of Peace and Development*, 2(1), 102-123.

Khan, S. (2011). Fata's Political Status. *Strategic Insights*, 10(2), 35-46.

Khan, A. (2011). *FATA: Voice of the Unheard – Path-Dependency and Why History Matters*, Riga: Lambert Academic Publishing

Khan, T. M. (2008). *The Tribal Areas of Pakistan*. Sang-e-Meel Publications, Lahore

Khattak, A. R. K. (2017). Reforms to The Federally Administered Area Of Pakistan (Fata)—An Unresolved Problem. *Asian Affairs*, 48(3), 529-542.

Koprowski, M. (2009). Defeating the FATA Insurgency. *Yale Journal of International Affairs*, 4(66), 66-86.

Latif, M. M. (2017). Demand for New Provinces in Pakistan. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 59-78.

Olaf, C. (1976). *The Pathans*. New York: Oxford University Press

Rabasa, A., Boraz, S. and Chalk, P. (2007). *Ungoverned Territories: Understanding and Reducing Terrorism Risks*. California: Rand Corporation

Rana, M. A., Sial, S., and Basit, A. (2017). *Dynamics of Taliban Insurgency in FATA*. Islamabad: Pak Institute for Peace Studies (PIPS)

Ronald Shaw, I. G., and Akhter, M. (2012). The Unbearable Humanness of Drone Warfare in FATA, Pakistan. *Antipode*, 44(4), 1490-1509.

Teepu M. K. (2008). *The Tribal Areas of Pakistan*, Lahore: Sang-e-Meel Publications

Ullah, S., Rehman, S. U., Idrees, M., Shouaib, M., and Fahad, M. (2017). Impact of FATA merger with Khyber Pakhtunkhwa. *International Journal of Social Sciences, Humanities and Education*, 1(3), 203-211.

Yusufzai, R., Berti, B., Khan, M. A., Roul, A., and Fazlullah, M. (2009). A Who's Who of the Insurgency in Pakistan's North-West Frontier Province: Part Two–FATA excluding North and South Waziristan. *Terrorism Monitor*, 7(4), 1-4.

Zulfqar, S. (2012). Politics of New Provinces in Pakistan: Prospects and Challenges. *IPRI Journal*, 12(2), 146-152.

İnternet Kaynakları

Ali, Z. (30 August 2009). Fata reforms: Govt follows in footsteps of predecessors. *Dawn*, <https://www.dawn.com/news/487577>, 07.12.2018.

Anwar, M. (03 June 2018). Will New Deal for Pakistan's FATA Ease Terrorism Threat?, *Voice of America*, <https://www.voanews.com/a/experts-mull-impact-of-pakistan-tribal-regions-mainstreaming/4422170.html>, 07.12.2018.

Burki, S. J. (05 Jan 2010). Economics and Extremism, *Dawn*, <http://www.dawn.com/wps/wcm/connect/dawn-content-library/dawn/news/pakistan/19-economics-and-extremism-hh-04>, 04.01.2019.

Kapoor, S. (14 September 2018), Pakistan's Battered Tribal Regions Set the Stage for New Prime Minister (75). *Observer Research Foundation*, https://www.orfonline.org/wpcontent/uploads/2018/09/ORFSpecial_Report75Pakistan-Imran-N.pdf, 07.01.2019.

Khan, M. Z. (30 August 2017). Fata Population Grows by 57pc. *Dawn*, <https://www.dawn.com/news/1354818>, 04.01.2019.

Raza, S. I. (14 August 2009). Far-Reaching Fata Reforms Unveiled. *Dawn*, <http://archives.dawn.com/archives/40897>, 17.11.2018.

Sikander, S. (02 March 2017). Federal cabinet approves FATA's merger with K-P, repeal of FCR. *The Express Tribune*, <https://tribune.com.pk/story/1343825/federal-cabinet-approves-fata-reforms/>, 02.03.2018.

Zahra-Malik, M. (06 February 2018). In Pakistan, Long-Suffering Pashtuns Find Their Voice. *The New York Times*, 11.11.2018.

Fata.gov.pk, (2019). "History of FATA", <http://fata.gov.pk>, erişim tarihi, 07.01.2019.

AKADEMİKBAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 72 Mart - Nisan 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk
Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –
KIRGIZİSTAN <http://www.akademikbakis.org>

Dawn.com, (2012). “Insight into FATA”, <http://www.fatabhp.com/fata-Insight/fata.asp>, erişim tarihi, 2019.01.17.

Researchgate.net, (2018). “Public Policy Framework for FATA”, <http://frc.com.pk/articles/public-policy-framework-for-fata/>, erişim tarihi, 12.07.2018.

FATA Research Centre. org, (2018). “Security Situation in FATA: An Overview of prevailing Scenario”, <http://frc.com.pk/articles/security-situation-in-fata-an-overview-of-prevailing-scenario>, erişim tarihi, 18.12.2018.

FATA Research Centre. org, “U.S. Policy in Afghanistan and Its Impact on FATA”, <http://frc.com.pk/wpcontent/uploads/2014/11/8.pdf>, erişim tarihi, 21.11.2018.

Tribune. Com, (2014). “US Commander Commends Zarb-E-Azb for Disrupting Haqqani Network’s Ability to Target Afghanistan”, *The Express Tribune*, <https://tribune.com.pk/story/786641/us-commander-commends-zarb-e-azb-for-disrupting-haqqani-networks-ability-to-target-afghanistan/>, erişim tarihi, 18.12.2018.

FATA Environment Cell. com, <http://environmentcellfata.pk/fata-gender-informatics-i/>, erişim tarihi, 18.12.2018.